

21. Yüzyılda Eğitim Programının Felsefi Boyutları

The Philosophic Dimensions of Curriculum in the 21st Century

Ömer F. TUTKUN

Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, oftutkun@hotmail.com.

ÖZET

Tüm eğitim kurumları, nitelikli insanı eğitim programları aracılığı ile yetiştirirler. Bu çalışmada, eğitim programlarını yenileme ve değiştirme boyutlarının -amaçların ya da uzak hedeflerinin- 21. yüzyılda neler olabileceğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, program geliştirme, bir ders ya da konu alanı ile ilgili bir öğretim programı hazırlanmasına ilişkin süreçler değil, tüm eğitim sistemini, konu alanlarını ve öğretim programlarını etkileyecek bir eğitim programının 21. yüzyıl felsefesi ve yeni özellikleri tartışılmıştır. Çalışma, ülkenin kalkınma hedefleri doğrultusunda, dünyadaki eğilimlere dayanarak, eğitimi sisteminin uzak amaçlarının, 21. yüzyılda yeni boyutlarının ve bu doğrultuda eğitim felsefesinin ne olacağına ilişkin, bir çerçevenin oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim programı, program geliştirme, 21. yüzyıl, felsefe, eğitim, öğretmen.

ABSTRACT

All educational institutions train qualified person by means of educational programs. This study aims to determine dimensions of this renovation and alteration -aims or long term goals- in the 21st century. This study discusses the 21st century philosophy of an educational system and its characteristics which will affect educational system as a whole, subject areas and curriculums, not program development or a lesson or preparation processes of a teaching program about a subject area. The study aims to construct a framework based on new dimensions of education's long-term goals in the 21st century and with this regard world-wide tendencies about what educational philosophy will be in accordance with country's development aims.

Keywords: Curriculum, curriculum development, 21st century, philosophy, education, teacher.

SUMMARY

Changing at the end of the 20st century, new concepts and understandings such as human rights, shared culture, and globalization make it compulsory to train people having these phenomena. Therefore, in order to train their citizens in accordance with demands of the 21st century, countries all over the world endeavor to design their curricula in a way that they meet the requirements of the 21st century (Nieto, 2000; Cogan and Morris, 2001; CSCENPA, 2007). It is observed that all countries of the world make an effort to renew, modernize and alter their curricula based on 21st century understanding with the aim of training their citizens in compatible with the requisites of the 21st century, improving their life quality and sustainable development (IBE, 1998; Collwill and Gallagher, 2007). To participate in emerging civilization and dealing with what it brings, it has become a must that all countries train their citizens qualified to meet the demands of the 21st century. All educational institutions train qualified person by means of educational programs. Educational programs should be in congruence with all developments and, on top of that, should even have dynamism open to change (Kalaycı, 2008).

There is a rational philosophy which Turkish educational system is based on. Implementation of this philosophy is National Education Constitutive Legislation Article No.: 1739 which determines qualifications of a person and puts forward an explicit and a concrete human model (Karagözoğlu, cited in Ataunal, 2003, 171). Legislation Article No.: 1729, (MNE Regulation Bank, 2010), designated philosophy of Turkish educational system and features of human model to be trained explicitly. However, in the world of a new age, by preserving these features, it is necessary to renovate this legislation, philosophy of Turkish educational system and human model according to new qualifications. Regarding this evaluation, this study aims to determine dimensions of this renovation and alteration -aims or long term goals- in the 21st century.

The study aims to construct a framework based on new dimensions of education's long-term goals in the 21st century and with this regard world-wide tendencies about what educational philosophy will be in accordance with country's development aims. In this context, this study aims to put forward prominent tendencies about renovation, alteration and modernization in the 21st century curricula and constitute a theoretical framework by revealing aims and dimensions of the 21st century curricula.

The most fundamental consequence of this study is that all countries are obliged to renewing their education systems and programs in accordance with the demands of the 21st century. However, two dimensions are viewed as remarkable in renovation, alteration and development studies. The first of them is how can issues of multiculturalism be included in an acceptable way without the risk of segregation in nationalism-based countries? and the second is to what extend reform studies can be conducted in undeveloped and developing countries that deal with resolving plenty of quantitative and qualitative matter in their education systems are the focus of another study.

GİRİŞ

Uygarlık yeni bir değişimin eşğini aşarak hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bilim ve teknolojiye hayal ötesi gelişmeler olmaktadır. Bu nedenle, tüm ülkelerin temel hedeflerinden biri, yurttaşlarını eğiterek, toplumlarını, bilgi toplumuna dönüştürmektir. Çünkü bu gelişmelerin dışında kalmak bir anlamda uluslararası toplumda yerinizi alamamak, rekabet edememek ve bağımlı hale gelmek demektir. Bir başka deyişle, bu varlık-yokluk savaşımının durdurulamaz dinamiğidir. Tüm insanlık tarihinde olduğu gibi, bugün her zamankinden daha çok bilim üreterek ve bilimden yararlanarak daha özgür, onurlu ve gönençli olunabilir gerçekliği doğmuştur (Atatunal, 2003, 3-5).

Değişim çağında, küreselleşme, bölgeselleşme, bilgi toplumu, yeni temel teknolojiler, internet devrimi, devletin küçülmesi, rekabetin artması, yüksek öğretime artan talep ve İngilizcenin küresel dil olarak kabul görmesi gibi her alanda değişimlere tanık

olunmaktadır (Aktan, 2007b). Dünya hızla küreselleşmekte ve beraberinde pek çok yenilik getirmektedir. Bu değişim tüm bireyleri ve kurumları etkilemektedir (Erdem, 2008). Ancak, tüm değişimlerin merkezinde insan vardır. Bu nedenle, 21. yüzyılda temel servet ve sermaye insan ögesidir (Kaptan, 1999). Bu bağlamda, yeni yüzyıl, insanı değerli kılmak için insan hakları demokrasi, uzlaşma gibi kavramları, insan yaşamına daha etkin bir biçimde yansıtmaktadır (Ataünal, 2003, 8).

21. yüzyılın getirdikleri ile baş etmek için, tüm ülkelerin, insanlarını 21. yüzyıl taleplerini karşılayabilecek nitelikte yetiştirmeleri bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. İnsan yetiştirme ise eğitim sisteminin işidir. Eğitim sistemi pek çok öğelerden oluşan bir bütündür. Bu bütünün bir felsefesi, bir anlayışı ve tutarlılığı vardır. Eğitim sistemi insan, toplum ve diğer tüm sistemlerin merkezindedir ve onları en çok etkileyen bir sistemdir. Bu bağlamda eğitim sistemleri dinamik yapılardır ve sürekli değişme, dönüşüme ve etkilenmeye açıktırlar ve bunun gereksinimi içerisindedirler. Toplumlarının gereksinimini karşılamayan sistemlerin, toplumları ile birlikte yok olma olasılıkları yüksektir (Erginer, 2006, iv). Bu nedenle, eğitim açık bir sistemdir ve dış dünyadan aldığı dönütler doğrultusunda kendisini değiştirerek yenileyen bir yapıdır (Sönmez, 2009). Eğitim sistemini biçimlendiren ve yönlendiren en önemli üç öğe öğrenci, öğretmen ve eğitim programlarıdır. Tüm eğitim kurumları, nitelikli insanı eğitim programları aracılığı ile yetiştirirler. Eğitim programları, tüm gelişmelerle eşgüdüm içerisinde ve hatta onların ötesinde değişime açık bir dinamizme sahip olmalıdır. Bunun için, eğitim programı yenileme ve değiştirme çalışmalarında ilk olarak, toplumun, iş dünyasının ve küresel etkilerin gerekleri temele alınarak, eğitim programının uzak hedefleri ve çıktıları belirlenmelidir (Kalaycı, 2008).

Karagözoğlu (aktr. Ataünal, 2003, 171)'na göre, Türk eğitim sisteminin dayandığı akılcı bir felsefesi vardır. Bu felsefenin işe vuruklaştırılmış şekli, yetiştirilecek insanın hangi niteliklerle donanık olmasını belirleyen açık ve somut bir insan modeli ortaya koyan, bir anlamda eğitim anayasası diyebileceğimiz, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunudur. Bir diğer deyişle, Milli Eğitim Temel kanunu (MEB Mevzuat Bankası, 2010), Türk

eğitim sisteminin felsefesini ve bu doğrultuda, yetiştirilecek insan modelinin özelliklerini ortaya koymuştur. Ancak, yeni bir çağa girildiği dünyada, bu kanununun temel ve vazgeçilmez nitelikleri\hedefleri korunarak, yeni çağın getirdiklerine göre Milli Eğitim Temel kanununun, Türk eğitim sistemi felsefesinin ve yetiştirilmesi istenilen insan modelinin güncellenerek yenilenmesi gerektiği açıktır. Bu tespitten hareketle, bu çalışmada, bu yenilemenin boyutlarının -amaçların ya da uzak hedeflerinin- 21. yüzyılda neler olabileceğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Eğitim sistemi, eğitim programlarının hazırlanması ve işleyişini sağlayıcı etkinliklerin ve kuruluşların bütünüdür. Eğitim sisteminin bölgesel, ulusal ve evrensel boyuttaki değerleri yansıtması ve gerçekleştirilmesi gerekir (Gökçe, 1999). Eğitim sisteminin bir anlamda uygulamadaki planı olan eğitim programı, belli bir zaman sürecinde bireyleri yetiştirmeye yönelik eğitim durumlarının tümü olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1982, 14). Kerr (aktaran Smith, 2010) eğitim programını, “okul tarafından yönlendirilen ve planlanan, grup ya da bireylere yönelik ve okul içi ya da dışındaki, bütün öğrenme etkinlikleri” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle, Smith (2010), bir eğitim programının teorik ve uygulamalı yaklaşımlarını dört temel üzerinde açıklamaktadır. Bunlar, 1- Aktarılan bilgi bütünü olarak eğitim programı. 2- Öğrenme çıktılarında başarıya ulaşma girişimi olarak eğitim programı, 3- Süreç olarak eğitim programı. 4- Uygulamadaki eğitim programı.

Yukarıda verilen tanımlardan hareketle, “eğitim programı bir eğitim kurumunun, kurum içi ve kurum dışı tüm etkinliklerini kapsar” denilebilir. Program geliştirme ise, “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak tanımlanabilir” (Demirel, 2010, 5-6). Program geliştirme, programın belirlenen amaçlarının sağlıklı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik etkinliklerin tümünü kapsamaktadır (Gökçe, 1997). Bu bağlamda, eğitim programı ve program geliştirme iç içe süreçler olmasına rağmen, eğitim programı daha genel ve ana hatlardan oluşan, eğitim sisteminin hangi nitelikte insan yetiştireceğini ortaya koyan bir yapıdır.

21. yüzyılın gerekleri ile donanımlı bireyler yetiştirmek için eğitim sistemlerindeki yeni anlayış, yönelim ve gelişmeler küresel anlamda tüm ülkeleri etkilemektedir (Erginer, 2006, iv). Bu gelişmelerin dışında kalmamak için, ülke ve dünyadaki gelişmelere göre eğitim sistemleri uyarlanmalı ve eğitim programları güncellenerek geliştirilmelidir (Gökçe, 1997). Eğitim sistemi, hem 21. yüzyılın taleplerini karşılayabilme hem de, aynı zamanda, yeniçağın getirdiği sorunlar ile baş edebilen nitelikte birey yetiştirmelidir. Bu çerçevede, günümüzde öne çıkan anlayış (Özden, 1998), eğitimin sadece devletin geleceği için değil, bireylerin en üst düzeyde gelişimi için verilmesidir.

21. yüzyılda eğitim programlarını güncelleme düşüncesinde öne çıkan temel eğilimler şöyle sıralanabilir (IBE, 1998): 1- Bireysel gelişmeleri de dikkate alınarak, öğrencilerin zihinsel, ruhsal, ahlaki, estetik, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimini bütüncül olarak oluşturma. 2- Öğrencileri ülkelerinin ekonomik ve sosyal gelişmelerinde, geleceğin iş gücü ve aktif rol alıcıları olarak hazırlama. 3- Öğrencilerin bilimsel, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirme. 4- Bilim ve teknolojiye uyum için gerekli beceri ve yeterliklerle donanmış bireyler yetiştirmedir.

Yukarıda verilen kuramsal çerçeve temele alınarak, bu çalışmada, program geliştirme ya da bir ders ya da konu alanı ile ilgili bir eğitim programı hazırlama süreçleri değil, tüm eğitim sistemini, konu alanlarını ve öğretim programlarını etkileyecek bir eğitim programının 21. yüzyıl felsefesinden ve yeni özelliklerinden söz edilmektedir. Bir diğer ifade ile bir ders ya da konu alanı düzeyinde, bir eğitim programının -hedef(davranışlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme- nasıl hazırlanacağı bu çalışma kapsamı içerisinde değildir. Çalışma, ülkenin kalkınma hedefleri doğrultusunda, dünyadaki eğilimlere dayanarak, eğitim sisteminin uzak amaçlarının, 21. yüzyılda yeni boyutlarının ve bu doğrultuda eğitim felsefesinin ne olacağına ilişkin, bir çerçevenin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu çerçeve temelli ve hedeflerle tutarlı olarak, her okulun hedefleri ve konu alanı düzeyinde eğitim programları belirlenebilir.

21. YÜZYILIN ÖZELLİĞİ ve TALEPLERİ

21. yüzyılın en önemli olgularından biri küreselleşmedir. 1960'lardan sonra insanlık yaşamına giren bu olgunun içeriğine ilişkin taraf ve karşıt olan pek çok bilim insanı vardır. Kaçmazoğlu (2002)'na göre, küreselleşme, yeni bir olgu değil, yeni bir terimdir. Kökleri çok eskiye dayanmaktadır. Ancak, Batı dünyayı kendi çıkarları için işleyen bir pazar haline getirmek için bu olguyu farklı bir şekilde sunmaktadır. Sönmez (2002)'e göre ise, küreselleşme kapitalist gelişmiş devletlerce dayatılan, tüm dünyayı ekonomik olarak ortak bir pazar haline getirme çabasıdır. Küreselleşme ulus devletleri etkisizleştirmeyi ve giderek ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ona göre, bir anlamda, küreselleşme sömürgeciliğin 21. yüzyıl uyarlamasıdır. Küreselleşmeyi savunanlar, belirtilen bu amaçlarını gizlemek için, evrenselleşme, yerellik, demokratikleşme, dinsel inançları savunma gibi kavramları kullanmaktadırlar.

Güven (1999) ise, küreselleşmenin evrensel bir olgu ve değişim kültürünün yeni anahtar terimi olduğu görüşündedir. Bu nedenle, bu olguyu bir tehdit olarak değil, yeni fırsatlar ve olanakları yakalama olarak algılamalı ve toplumsal yapı ve kurumlar bu ölçütlerde düzenlenmelidir. Yurdabakan (2002)'da, küreselleşme olgusunu kaçınılmaz bir gerçeklik olarak görmektedir. Ona göre, önemli olan küreselleşmeye taraf ya da karşıt olmak değil, küreselleşmenin getirdiklerinden yararlanabilmek ve olumsuzluklarına karşı çözüm üretebilmektir. Bir diğer deyişle, doğru olan, küreselleşme ile birlikte çıkan yeni olgulara karşı duruş alabilen bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle değişim, eğitim kurumlarından başlamalıdır. Bu doğrultuda, bireyleri, 21. yüzyılın değişimlerine hazırlanmaları ve katılımı için gerekli bilgi, tutum ve becerilerle donatmak için eğitim sistemi güncellenmelidir. Çağlar ve Reis (2007) de, küreselleşme sürecinde en önemli olgunun, insan kalitesi ve niteliği olduğu görüşündedirler. Bu nedenle, 21. yüzyılın bireyi, bireysel, toplumsal ve evrensel beklentilere yönelik yetiştirilmelidir.

Yukarıda verilen karşıt ve taraf görüşlere rağmen, küreselleşme (Kaçmazoğlu, 2002), hızla gelişen iletişim teknolojileri aracılığıyla dünyayı derinden etkilemektedir. Tezcan (2002), temelde ekonomik içerikli olan küreselleşme kavramının, iletişimin

yaygınlaşması ile ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde dünya toplumlarının iç içe girmesine neden olduğu görüşündedir. Bu görüşler temelinde, küreselleşmenin olumlu-olumsuz etkilerinin tüm dünyada toplumları, bireyleri ve doğal olarak sistemleri etkilemekte olduğu görülmektedir. Bu etkinin eğitim sistemine yansımaları, eğitim programlarının yenilenmesi, küresel fakat aynı zamanda ulusal kapsamda, bilinç ve tutum sahibi bireyler yetiştirme boyutlarında olduğu söylenebilir.

Bugün gelinen noktada, olumlu ya da olumsuz yönleri ile küreselleşme olgusu insanlık yaşamında yerini almıştır. Artık, küreselleşmeden kaçınılamayacağı ortadadır. Türkiye 1965’li yıllardan bu yana, hangi siyasal yaklaşıma sahip olursa olsun tüm hükümetleri dönemlerinde, Avrupa Birliğine girmeye çabalamaktadır. Bu amaç bir anlamda, devlet politikası ve kalkınma amacının temel ögesidir, denilebilir. Mevcut verilere göre, Türkiye’nin bu amaçtan vazgeçmeyeceği varsayımı kurulabilir. O halde, bu amaç gerçekliğinde ve çağın yeni eğilimleri doğrultusunda, Türkiye, dünya ile eğitim sistemini entegre etmelidir sonucuna varılabilir. Ancak, bu bağlamda, Türk toplumu küreselleşirken, uluslar arası düzeyde var olmak için ve aynı zamanda kendi özünü ve değerlerini koruma yollarını keşfederek, yurttaşlarını yeni yüzyıla hazırlamalıdır. Bu nedenle tüm kurumlarda olduğu gibi, eğitim kurumlarının da eğitim programları yeniden tanımlanmalı ve planlamalıdır.

21. yüzyılın bir diğer ana karakteristiği bilginin en önemli olgu haline gelmesidir (Kalaycı, 2008). Bu nedenle yeni çağın adı bilgi çağıdır. 21. Yüzyılda, bilgiyi bilen değil, bilgiyi kullanan insan ön plana çıkmıştır. Bu nedenle, bireyin bağımsız birey olma gerekliliği her zamankinden daha çok öne çıkmıştır (Çağlar ve Reis, 2007). 21. yüzyıl toplumu giderek küreselleşen, karmaşık ve medyatik bir toplumdur. Bu bağlamda, 21. yüzyılda insan yetiştirmede öne çıkan eğilim, bireyi bu özelliklere sahip olacak yeterlikte, bütüncül olarak eğitmektir. Bu nedenle, 21. yüzyıl eğitim programı, disiplinler arası ve bütüncül özellikte olmalıdır. Böyle bir programda yetişen birey, birlikte çalışma ve araştırma temelli bir çevrede, araştırma analiz-sentez, kritik ve değerlendirme yapabilir ve yeni bilgi yaratabilir (Shaw, 2008).

21. yüzyılın bir başka karakteristiği değişen toplum yapılarıdır. 21. yüzyıl toplumunun özelliği, kültürel ve anlayış bakımından farklılaşan ve giderek küreselleşen yaşam felsefesine sahip bir toplum olmasıdır (CSCENPA, 2007). 21. yüzyılda gittikçe artan kültürel ve dilsel çeşitlilik, uluslararası diyalog, bilgiye çok hızlı ulaşma, sosyo-ekonomik eşitsizlik ve geniş kitlelerin demokratik haklardan yararlanamaması gibi değerler ve sorunlar öne çıkmaktadır (Nieto, 2000). Diğer yandan, 21. yüzyılda kişisel, sosyal ve coğrafi sınırların kalkması, çağdaş anlayışlar ve bunların uygulaması gerekliliği gibi etkenler, çok boyutlu ve çok kültürlü yurttaşlık anlayışının doğmasına neden olmuştur. Bu yeni anlayış ve eğilimler eğitim sistemlerinin ve eğitim programlarının yenilenmesi gerekliliğini doğurmaktadır (Cogan ve Morris, 2001).

21. YÜZYILDA EĞİTİMİN İÇERİĞİ

20. yüzyılın başlarından itibaren, eğitim sistemlerinde değişme ve yenileştirmenin nasıl olacağına ilişkin çalışmaların sonuçlarına ve 20. yüzyılda eğitim sistemlerindeki gelişmelere ve dünyadaki eğilimlere dayanarak, 21. yüzyılda eğitim sistemlerinde ve program geliştirme reformlarındaki ana amacın, 21. yüzyılın taleplerini karşılama yeterlikleriyle donanık birey yetiştirme olduğu söylenebilir. Collwill ve Gallagher (2007), 21. yüzyılda, bu amacın doğuşunda etkili olan faktörleri şöyle sıralamaktadırlar: 1- Teknoloji, 2- Öğrenmeye ilişkin yeni anlayışlar, 3- Birey odaklı ve katılımını sağlayıcı anlayış, 4- Uluslararası yaşam ve çalışma koşullarına hazırlanma.

Calderhead (1997), eğitimin gelecekteki durumunu, toplumun artan çok kültürlü doğası dikkate alınmadan değerlendirilemeyeceğini belirtmektedir. Uluslararası devingenlik, kültürel bakımdan daha çeşitli toplumların oluşmasını ve farklı yaşam biçimleri ile farklı kültürlerin bir arada olmasını mümkün kılmaktadır. Bu anlayışa paralel olarak (Aktan, 2007a), Avrupa eğitim bakanları “yeni milenyumda eğitim” konferansında, eğitim sisteminin üç stratejik hedefini artan kalite, evrensel sistemlerin kolaylaştırılması ve sistemlerin dünyaya daha fazla açılması olarak belirlemişlerdir. Bu çerçevede, Atatunal (2003, 3-5, 7-8)’a göre, eğitim kavramına yeni bir boyut yüklenmiştir. Artık herkese eğitim anlayışı yerine, herkese iyi vasıf anlayışına dönüşmüştür. Eğitimde

yenileşme, klasik eğitim yaklaşımlarını ve uygulamalarını geliştirmeyi hedefleyen girişimlerin ötesine geçmiştir.

UNESCO-Uluslararası Eğitim Birimi (IBE, 1998), 21. yüzyılda eğitimsel içeriğin yeniden düzenlenmesi ve güncellenmesine yönelik dört ana boyut önermiştir: 1- Bilgi için öğrenme. 2- Yapmak için öğrenme (sadece bir mesleki beceriyi değil, birçok durumla başa çıkma ve takımlarla çalışma yeterliliğini elde etmek için öğrenme (-Aksu, 1999, 203-). 3- Var olmak için öğrenme (kişiliğini daha iyi geliştirmek ve daha bağımsız davranabilmek için öğrenme (-Aksu, 1999, 203-). 4- Birlikte yaşamayı öğrenmedir. Bu faktörlerden en can alıcı olanı “birlikte yaşamayı öğrenme” ögesidir. Ancak birlikte yaşamayı öğrenmek için diğer üç faktörün başarılması ön koşuldur.

Fullinwider (2001) ise, 21. yüzyıl eğitiminde öne çıkan iki boyut olduğu görüşündendir: 1- Yurttaşlık bilinci oluşturma. Bu çok kültürlülük eğitimi ile sağlanır. 2- Dezavantajlı gruplara avantajlı hale getirme. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip grupların eğitimde başarılarını yükselterek, topluma entegre olmalarını sağlamadır. Bu doğrultuda, Çağlar ve Reis (2007)’e göre, 21. yüzyılda eğitim hem küresel hem de yerel özellikleri kapsar nitelikte olmalıdır. Yani, hem çağdaş ve evrensel, hem de geleneksel ve yerel konular eğitim programlarında yer almalıdır. Çağlar ve Reis (2007) bu durumu küryerel terimi ile adlandırmaktadırlar.

21. yüzyıl insanlığa sunduğu yeni değer, anlayış ve yaşam şekillerinin yanı sıra, pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Parker, Ninomiya ve Cogan (1999), 21. yüzyılda dünya insanların etkisi altında kaldığı ve gelecekte karşılaşılabileceği çok bileşenli sorunları şöyle sıralamaktadır: 1- Ülkelerin kendi içinde ve tüm dünyada, eşitlik ve sosyal adalet nasıl sağlanabilir? 2- Her türlü bilgiye ulaşmanın gittikçe kolaylaştığı bilgi çağında, özel yaşama ait bilgilere ulaşma nasıl engellenebilir? 3- İnsan ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda doğal çevre nasıl korunabilir? 4- Nüfus artışı, genetiği değiştirilmiş canlı ve ürünler ve yoksul çocuklar sorunları ile nasıl baş edilebilir? 5- Kendi kültürümüze saygı ile birlikte küresel kültüre de saygı nasıl geliştirilebilir? 6- Bu

sorunların çözümüne yönelik politika ve eylem planları oluştururken adil dağılım nasıl sağlanabilir?

Bu konular, eğitim programının çekirdek sorunlarıdır. Bu konuların, ülkemiz ve bütün dünya ülkelerini ve insanların ilgilendiren sorunları içermekte olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bu konulara, hem ülkelerin hem de insanlığın geleceği için özellikle, yurttaşlık dersleri eğitim programlarında yer verilmesi gereği ortadadır. Ancak, bu konuları içeren bir eğitim programı hazırlama ve uygulamada -özellikle ülkemiz gibi ulus devletler için- en temel sorun, temel ulusal değerleri koruyarak, çok uluslu konuları içeren bir eğitim programının uygulamaya geçirilmesinin güçlüğü olduğu söylenebilir.

21. YÜZYIL EĞİTİM PROGRAMININ ÖZELLİKLERİ

Nieto (2000)'ya göre, eğitim programlarını yenileme çalışmalarında en öncelikli olarak öğrenci ihtiyaçları temele alınmalı ve öğretmen eğitimi programları da bu doğrultuda yenilenmelidir. Bu görüş doğrultusunda, (IBE, 1998), 21. yüzyılda eğitim programlarındaki ana hedefin, dünya çocuklarını ve gençlerini, küreselleşmeden kaynaklanan politik, ekonomik, sosyal ve küresel değişikliklere hazırlamaya yönelik olduğu söylenebilir.

Polka ve Mattia (2009), 21. yüzyılda eğitim programlarının değişmesini doğuran etkenleri şöyle sıralamaktadır: 1- Gelişen teknolojinin yaşamın her alanında kullanımı, 2- Çoğulculuk anlayışının yaygınlaşması, 3- Bilim insanları tarafından eğitim programlarının, yapılandırmacı öğrenme kuramı ilkelerine göre düzenlenmesinin vurgulanmasıdır. Polka ve Mattia (2009)'ya göre, eğitim başlangıcı ve sonu olan bir süreç değildir. Bu nedenle, 21. yüzyıl eğitim programları geçmişin işlevsel ilkelerini içermeli ve geleceğin ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olmalıdır. Bu ihtiyaçlar şöyle sıralanabilir: 1- Bireysel ihtiyaçlar: a- geleceğe hazır olma, b- birlikte hareket etmeye inanış, c- güçlü irade, d- yaratıcılık, e- sorunlara ilgililik. 2- Mesleki ihtiyaçlar; a- geleceğin sorunlarının çözümüne yönelik eylem planları oluşturmada etkili iletişim

becerisi, yetki sahibi olma ve yardım alabilme, b- mesleki gelişim sürdürmede liderlik özelliğine sahip olma ve olanakları değerlendirebilme ve etkili zaman yönetimi.

Ulusal Eğitim Birliği, eğitim programları birimi (CSCENPA, 2007), 21. yüzyılın eğitim programının temel çerçevesini, toplumun ekonomik, sosyal ve inanç sistemlerini geliştiren faktörlerle ilgili bir farkındalık kazandırma, bireyi gerekli kişisel nitelik ve becerilerle donatma ve böylelikle gittikçe küreselleşen ve farklılıkların ortaya çıktığı dünyada donanımlı, sorumluluk almaya istekli, bütüncül bir bakış açısı ve dünya görüşüne sahip bireyler yetiştirme olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda, 21. yüzyılda ulusal düzeyde eğitimde program geliştirme çalışmaları, eğitim programı düzenleme politikaları ve uygulamaları için yeni ve gelişmiş anlayışlar oluşturmalı ve fırsatlar sağlamalı ve eğitim programını geleceğe dönük bir hale getirecek yönde olmalıdır. Bu durum iki şekilde sağlanabilir: 1- Program, zorunlu eğitim döneminde öğrencilere gelecekte kullanabilecekleri bilgi, beceri ve tutumları kazandırır nitelikte olmalıdır. 2- Ulusal program geliştirme çalışmaları, bir veya birden çok alanın ortaya koyduğu fiziksel, kişisel ve sosyal yeterliklerin geliştirilmesine yönelik konuları ve kazanımlarını destekler nitelikte olmalıdır (CSCENPA, 2007).

Elsayed (1997)' ise, 21. yüzyılın eğitim programı, yüksek düzeyde düşünme becerilerini geliştiren, yaratıcı bireyler ortaya çıkaran, çevre ve toplumsal sorunlarla ilgili, ulusal kültürün gelişimini destekleyen ve dünya barışı bilincinde olan bireyler yetiştirmelidir, görüşündedir. Collwill ve Gallagher (2007)'da, 21. yüzyılda eğitim programının temel özelliklerini şöyle sıralamaktadırlar: 1- Değişik kesimlerin görüş ve isteklerine yer verme. 2- Genç kuşağın gelecekte karşılaçağı sorunlarla baş etmeye ilişkin yeterliklere yer verme. 3- Yurttaşlık bilinci geliştirme. 4- Öğretmenlerin, öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanacağı metotları kendilerinin belirlemesine olanak verme. 5- Sürdürülebilir ve etkili olması için değişikliklerin yaygınlaştırılması ve uygulamaya geçirilmesidir.

21. yüzyıl eğitim programının özelliklerinin ne olacağına ilişkin bilim insanlarının ortak paydalarda birleştiği görülmektedir. Bu bağlamda, tüm ülkeler eğitim sistemlerini,

eğitim felsefelerini ve eğitim programlarını bu ortak özellikler doğrultusunda güncellemelerinin, yeniçağın getirdikleri ile baş edebilmeleri açısından bir gereklilik olduğu görülmektedir.

21. YÜZYILDA EĞİTİM PROGRAMIN BOYUTLARI

Eğitim Programlarında Küresel Yurttaşlık ve Çok Kültürlülük Boyutu

21. yüzyılın öne çıkan en önemli değerlerinden biri küresel yurttaşlık eğitimidir. Küresel yurttaşlık, “çok ulusluluk, çok boyutlu yurttaşlık, dünya yurttaşlığı” anlamında ifade edilebilir (Banks, 2008). 21. yüzyılda yurttaşlık eğitimi kavramının içeriği çok kültürlü yurttaşlık olarak anlamlandırılmaktadır. Çok kültürlü yurttaşlık kavramının kapsamı, farklı kültürlerle birlikte ulusal kültürünü yaşayabilmek olarak ifade edilmektedir. 21. yüzyılın insanına buna yönelik bilgi, tutum ve beceriler kazandırılmalıdır (Banks, 2001).

Parker ve diğerleri (1999)’ne göre, 21. yüzyılda eğitim programlarının hedefleri arasında çok ulusluluk-küresel yurttaşlık konularına yer verilmelidir. Onlara göre, çok uluslu eğitim programı bütün dünya uluslarını ilgilendiren özellikteki temalar üzerine temellenen bir programdır. Bu temalar şunlardır: a- eşitlik ve sosyal adalet, b- bilgiye kolay erişim nedeniyle özel hayatın gizliliğinin korunmasının güçlüğü, c- çevresel sorunlar ve insanlığın refahı, d- nüfus artışı ve çocukların korunması, e- evrenselleşme ve aynı zamanda ulusal/yerel kültürü koruma, f- gücün adil dağılımı.

UNESCO-Uluslararası eğitim birimi (IBE, 1994) insan kaynaklarının geliştirilmesi, öğretmenler ve kültürlerarası eğitim konularını temele alarak, çok kültürlü bir içeriğin çerçevesini şu şekilde belirlemiştir: 1- Çok kültürlü ve demokratik bir toplum inşa etmede, sürdürülebilir kalkınmada dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilerin entegrasyonunda ve çok kültürlü kimlik geliştirmede temel eğitim önemli bir rol oynar. Eğer toplumun bir bölümü, ekonomik ve sosyal olanaklara katılmazlar ve ayrımcılığa uğradıklarını hissedersen, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma başarılı olamaz. 2-

Çok kültürlü eğitim programının öğeleri şunlardır: kaybolmaya yüz tutmuş kültürler, iki dillilik, bir disipline yönelik eğitim programı ve ders kitapları, öğretmen eğitimi, öğrenme stilleri, tabular ve gelenekler, ırkçılık ve yabancı korkusu.

Güler (1999), bugünkü toplumun en önemli özelliklerinden birinin, “çoklukta birlik” olduğu görüşündedir. Ona göre, kültürün özgünlüğü ve çeşitliliği birliği oluşturur. Bu durum, bölünmüşlük, parçalanmışlık gibi terim ve anlayışları içermez. Bu nedenle, devlet eğitim kurumlarını sadece denetleyici konumda olmalı, bu konumunu özelleşen ve özerkleşen kurumlarda sürdürmelidir. Bu doğrultuda, eğitim programları, bölgesel olanak ve ihtiyaçlar göz önünde alınarak planlamalıdır (Güler, 1999). Yalçın (2002)’da bu görüşü benimsemektedir. Ona göre, toplumlar genellikle, homojen yapılardan oluşmuş bütünlükler değildir. Az ya da çok düzeyde, kendilerini farklı gören grupların sahip oldukları farklı kültürlerle, bir toplum içerisindeki varlığı, çok kültürlü yapıları oluşturmaktadır. Bu nedenle, çok kültürlülük, aynı ortamı paylaşan birden fazla farklı kültürün varlığından kaynaklanan bir gerekliliktir. Şahin (2003) ise, bir toplumdaki farklılık ve çeşitlilik toplumsal zenginlik olarak algılanıp, çok kültürlülük toplumsal var oluş için bir değer haline getirilmelidir, görüşündedir. Ona göre, çok kültürlülük kavramı olumsuzluk olarak algılanmaktadır. Halbuki, hangi alt kültürden olursa olsun, tüm bireyler, eğitim programları yoluyla, kendilerini yaşadıkları ülkenin bir parçası olduğu bilincinde ve hissinde yetiştirilebilirler.

Çok kültürlülük kavramı ve içeriğinin eğitim programlarında yer almasına yönelik görüşlere rağmen, çok kültürlülüğün, özellikle ulus-devletler için, toplumsal bilincin yeterince oluşmadığı kültürlerde, toplumsal bütünlüğün ve üniter yapının parçalanması gibi bir riski olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim Programlarında Birlikte Yaşamayı Öğrenme Boyutu

Birlikte yaşamayı öğrenme, yukarıda çerçevesi verilen “çok kültürlülük” anlayışının bir boyutunu ifade etmektedir. UNESCO-Uluslararası Eğitim Birimi (IBE, 1998), eğitim programlarında “birlikte yaşamayı öğrenme” boyutunun yer alıp almamasının tüm

ülkeler için temel bir tartışma konusu olduğu bulgusunu ortaya koymuştur (Çünkü birlikte öğrenme boyutuna eğitim programlarında yer verilirse, farklı alt kültür gruplarının taleplerine ne ölçüde yer verilecektir? Bu durumun, ülkenin bütünlüğü için bir tehdit oluşturabileceği göz önünde tutulmalıdır). Dolayısıyla, bu tartışmalarda dikkat edilmesi gereken nokta, ülkelerin iç huzurunu koruma ve ülkenin kabul edilen rejim ile çatışmaya girmemektir. Birlikte yaşamayı öğrenme ögesi eğitim programlarında yer alacaksa, ülkeler ulusal ve sosyal huzurun sürdürebilmesi için desteklenmelidir.

Parker ve diğerleri (1999) de, günümüz dünyasında, bu ilkelere dönük bir eğitim programı hazırlamanın bazı zorluklarına dikkat çekmektedirler. Bu zorluklar şöyle sıralanabilir 1- Hızlı ve çok bileşenli sosyal değişimler, eğitim programı geliştirme çalışmalarının sürekli olmasını gerektirir. 2- Bu değişikliklerin türü ve yönünün ne olacağına ilişkin doğru tahminlerde bulunmak hiçbir zaman mümkün değildir. Önceden belirlenen program bu değişiklikleri karşılamada hep geride kalacaktır. Çünkü değişikliklerin hızı ve boyutları çok fazladır. 3- Toplumlardaki değer çatışmaları, eğitim programını hep tartışmalı kılmaktadır.

21. yüzyıl getirdiği yeni anlayış ve yaşam şekilleriyle, tüm ülkeleri ve insanlarını olumlu\olumsuz etkilemektedir. Bu etkilemeden kaçınmanın olanaksız olduğu söylenebilir. Bu nedenle yukarıda sözü edilen zorluklara rağmen, ülkelerin var olmak ve sürdürülebilir gelişmeleri için yukarıda verilen ilkeleri temele alarak, zorluklarına rağmen, eğitim programlarını yenilemelerinin bir zorunluluk olduğu düşünülmektedir.

Eğitim Programlarında Değerler Eğitimi Boyutu

Eğitim programı hazırlama süreçlerinde, kültürel çeşitliliğe sahip toplumlarda, bütün sosyo-kültürel grupların ihtiyaçlarına eğitim programlarında yer verme konusu önemli bir engeldir. Çünkü bir eğitim programında bölgesel\yerel ihtiyaçlara ve yaşam şekillerine yer vermek can alıcı bir öneme sahip olmasına rağmen, bu aynı zamanda ayrışmanın da bir nedeni olabilir. Bu bağlamda, günümüzün değişen anlayışları

doğrultusunda ve gittikçe belirginleşen çoğulcu ve çok kültürlü toplum yapılarında, eğitim programı geliştirme süreçlerinde daha demokratik ve merkezi olmayan yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Böylelikle, bütün kültürlerin temsilcilerinin isteklerine ve katılımına olanak sağlanabilir. Bu yolla, sosyal ve beşeri bilimlerdeki eğitim programları uluslararası, ulusal ve yerel ihtiyaçları yeterince karşılayabilir (IBE, 1998). Demirel (1999) de bu görüşleri destekleyen bir eğilim göstermektedir. Demirel'e göre, üniter yapı korunarak, mevcut eğitimde program geliştirme çalışmalarında yerleşmeye doğru gidilmeli ve okul düzeyinde eğitim programlarının hazırlanmasına yer verilmelidir. Ancak, üniter yapının korunması için, eğitim programlarının hazırlanması merkezi ve çerçeve program niteliğinde olmalı, aynı zamanda, bu program bölgesel yapı dikkate alınarak esnek olmalıdır.

Eğitim programlarında değerler eğitimine nasıl yer verileceği boyutu en sorunlu konulardan biridir. IBE (1998)'ye göre, bilgi ve gerçeklere karşın, değerleri nasıl öğreteceğimiz konusu, sosyal bilimlerde en önemli zorluklardan biridir. Bu nedenle, değerler eğitimi ile ilgili amaçlara ulaşmada, eğitim programlarında sosyal ve beşeri bilimler disiplinlerine duyarlı bir şekilde yer verilmelidir. Eğitim programlarındaki tarih, coğrafya ve yurttaşlık eğitimi gibi dersler, ulusal ve sosyal huzuru sürdürmede merkezi disiplinlerdir. Bu alanlar, kişisel ve sosyal sorumluluk bağlamında öğrencilere karakter ve değerler öğretmede kritik bir öneme sahiptir. Öğrenciler, bu disiplinler yoluyla, farklı insanlarla ilgili bilgileri ve toleranslı olma değerlerini kazanır. Farklı kültürlerle, yaşam şekillerine ve bakış açılarına saygılı olmayı öğrenirler. Başka kültürlerin yaşam şekillerine ilişkin bilgi sahibi olma aynı zamanda öğrenciye, kendi kültürüne yönelik bilgi edinme ve kendi kültürünü önemseme davranışlarını kazandırır.

Özkan (2006) da, bireyin sosyalleşmesi ve istendik düzeyde bir toplumsal yapının oluşturulabilmesi için dayanışma, sevgi, erdem, saygı, hoşgörü, konukseverlik, dostluk, özgecilik, hemşericilik, komşuluk, yardımseverlik, yararcılık, idealizm gibi değerlerin eğitim yoluyla bireylere aktarılması gerektiği görüşündedir. Turan ve Aktan (2008)'a göre, değerler sosyal bütünlüğün ayrılmaz ögesidirler. Değerlerin

(Akbaş, 2009) insan davranışlarını etkileme, toplumsal ilişkileri düzenleme ve toplum kalkınmasına katkı sağlama boyutlarında işlevleri vardır. Diğer yandan Uysal ve Tezci (2004) ise, 21. yüzyılın değerlerini oluşturmada etken olan bilgi ve bilgini ürettiği teknolojilerin bireylerin ve toplumların sağlıklarını, muhakeme güçlerini ve tutumlarının olumsuz etkilediği görüşündedirler. Onlara göre, bu etkilemenin yönü insanın bireyselleşmesi, teknolojiye bağımlılık ve diğer insanlardan uzaklaşma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ülkemiz bağlamında konu ele alınırsa, eğitim programında hangi değerlerin yer alacağını belirlenmesini TÜSİAD (2001, 24-25), “toplumun her kesiminin katılacağı bir uzlaşma platformu kurularak ve geniş katılımlı bir uzgörü çalışması yapılarak, burada belirlenecek eylemler uygulanmalıdır” şeklinde önermektedir.

Program Geliştirmede Öğretmen Eğitimi Boyutu

Çoğunlukla tüm ülkelerde, eğitim programları ile ilgili değişiklik ve geliştirme çalışmaları, yaygın olarak, eğitim bakanlığı ve ilgili kurumların bünyesinde yapılır. Bu çalışmalara ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki ilgililerin katılımı azdır. Bu katılım, genellikle öğretmenlerin eğitim programları geliştirme komisyonlarına görevlendirilmesi şeklinde gerçekleşir. Bu süreçte, öğretmenlere daha çok eğitim programı düzenleyicisi olarak değil, uygulayıcısı olarak bakılır (IBE, 1998). Bu anlayış ve süreçlerin ülkemiz için de geçerli olduğu söylenebilir. Oysaki eğitim programlarının uygulayıcılarından biri olarak öğretmenler, programı yenileme, güncelleme ve değiştirme çalışmalarının başarıya ulaşmasında vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Eğitim programının uygulamada etkililiği ve başarısı için, öğretmenlerin eğitim programları reform süreçlerine etkili ve gönüllü olarak katılmaları sağlanmalıdır (IBE 1998; IBE, 1999). Bu süreçlere, öğretmenlerin etkili ve gönüllü katılımı ise, hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitimi süreçlerinin, program geliştirme çalışmalarının bir parçası haline getirilmesi ile olanaklı hale gelebilir (IBE, 1998).

Öğretmen eğitimi kendini sürekli yenileyen canlı, yaşayan bir süreçtir. Değişikliklerin ilk etkilediği kişiler olarak öğretmenlerin, 21. yüzyıla ve değişikliklerine hazırlanması

gereklidir (Hamilton ve Pinnegar, 2000). Güven, (2001)'e göre, çağımızda her alandaki değişiklikler öğretmen yetiştirme ulusal boyutta olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, uluslararası düzeydeki değişiklikler, ulusal öğretmen yetiştirme eğitim programlarına yansıtılmalıdır. Bu yansımalarından biri, (Spiecker ve Steutel, 2001), öğretmenlerin çok kültürlülük, çoğulculuk ve liberal anlayışa sahip olması gerektiğidir.

Biller (1997)'e göre, 21. yüzyılın öğretmeni her zamankinden basiretli ve bilgili, hatta filozof olmalıdır. İnsanla ilgili her duruma ve soruna karşı duyarlı ve bir duruşu olan özellikte olmalıdır. Ona göre, 21. yüzyılda öğretmenin felsefi düşüncesi, kuralları toplum adına ve yararına gözetir olmasıdır. Verloop, Driel, ve Meijer (2001), 21. yüzyılda öğretmen yetiştirme eğitiminde, eğitim sistemindeki yenilikleri kapsayan her uygulamada, öğretmenin merkezde olması ve bilgi ve algılamalarının temele alınması anlayışı öne çıkmakta olduğunu belirtmektedirler. Cogan ve Pederson (2001), öğretmenin ülkesi, ulusu ve insanlıkla ilgili her türlü sosyal, ekonomik, kültürel, çevresel konulardan yurttaşlık haklarına kadar tüm sorunlara karşı duyarlı ve çözümünde aktif rol alan olmalıdır, görüşündedirler. Morris ve Cogan (2001) da, öğretmen yetiştirme eğitim programlarında, öğretmenin mesleğine sahiplenen ve saygı duyan, toplumun ve öğrencilerin ihtiyaçlarına duyarlı ve önemseyen bir tutumla yetiştirilmesine dönük hedeflere yer verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Program Geliştirme Çalışmalarında Okul Boyutu

Imants (2002)'a göre, 21. yüzyılda eğitimde yapılacak en önemli reformlardan biri, okulların birer öğrenme birlikleri olarak düzenlenmeleridir. Böylelikle, eğitim reformlarının ihtiyaç duyduğu öğrenme-öğretme koşullarını güçlendirmek için toplumsal-sosyal ve kültürel faktörler eğitim programlarını yenileme süreçlerine yansıtılabilir. Vanderberghe (2002) de benzer görüştedir. Ona göre, okullar, mesleki profesyonel gelişim yerleri ve etkili çekirdek kültürel alanları olmalıdır. Bu çerçevede (Imants, 2002), öğretmenlerin mesleklerinde profesyonel gelişimleri okullarda; iş başında öğrenme ile gerçekleştirilmelidir.

21. yüzyılda merkezîyetçi olmayan anlayışlar yaygınlaştıkça, okul temelli program geliştirme anlayışı öne çıkmaktadır. IBE (1998)'ye göre, okul temelli program geliştirme anlayışı, okullara indikçe daha çok öğretmen tarafından dikkate alınacak ve program geliştirmeye ilgi duyulacaktır. Collwill ve Gallagher (2007) bu anlayışı desteklemektedirler. Onlara göre, 21. yüzyılın anlayışında, eğitim programı genel bir çerçeve vermeli fakat öğretmenlerin kendi yaklaşımlarını belirlemesinde onlara seçenekler sunmalıdır.

EĞİTİM PROGRAMLARI GELİŞTİRMEDE GERÇEKÇİLİK

Ulusal düzeyde eğitimde program geliştirme çalışmaları, eğitim programı düzenleme politikaları ve uygulamaları için yeni ve gelişmiş anlayışlar oluşturmalı, fırsatlar sağlamalı ve eğitim programını geleceğe hitap eden bir hale getirecek yönde olmalıdır (CSCENPA, 2007). Eğitim programlarının düzenlenmesi çalışmaları merkezîyetçi bir anlayışla değil, katılımcı bir yaklaşımla yapılmalıdır. Bu sürece, çok geniş ve farklı kesimler -üst düzey yetkililer, eğitim uzmanları, öğretmen yetiştiriciler, öğretmenler, müfettişler, yerel yöneticiler, ebeveynler (veli), aileler, işverenler, her kesimden sivil toplum liderleri ve öğrenciler gibi- geniş toplumsal kitleler dahil edilerek, işbirliği ve güç paylaşımı sağlanmalıdır (IBE, 1999; IBE, 1998). Eğer, eğitim programları yenileme, güncelleme ve değiştirme çalışmalarında geniş katılımlı ve her kesimden görüşler alınarak amaçlar belirlenirse, 21. yüzyılın eğitim programı eşitlik, sosyal adalet, üretkenlik ve yüksek niteliklilik öğelerini sunarak, küresel dünyanın ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlikte bireyler yetiştirebilir (CSCENPA, 2007).

21. yüzyıl ile birlikte mevcut eğitim programlarının, yeni anlayışlar doğrultusunda, 21. yüzyılın insan, toplum ve yaşam felsefesine uygun birey yetiştirmek için, ortaya çıkan yenilikler doğrultusunda güncellenmesi gerekliliği açıktır. Bu bağlamda, yenileme çalışmaları, toplumsal gerçekliğimiz ve eğitim sisteminin var olan kaynakları göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

21. yüzyıl ile birlikte, giderek küreselleşen, aynı zamanda da farklılaşan bir dünya doğmaktadır. Bu durum ve 20. yüzyılın sonlarında değişen insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları, ortak kültürel miras, küreselleşme gibi yeni kavram ve anlayışlar, 21. yüzyılda bu olgulara sahip insan yetiştirme gerekliliğini zorunlu kılmaktadır.

21. yüzyılda eğitim programı geliştirme ve düzenleme çalışmalarında öne çıkan boyutlar öz olarak şöyle sıralanabilir: 1- Eğitim programı yenileme, güncelleme, değiştirme ve program geliştirme çalışmalarının planlaması ve düzenlenmesi bir bütün olarak ele alınmalıdır. 2- Eğitim programında disiplinler arası ilişkiler yüksek düzeyde kurulmalıdır. 3- Eğitim programının uygulamadaki başarısı için, sosyo-ekonomik düzey, öğrencilerin seviyeleri, mevcut araç-gereçler, teknolojik donanım, bütçe, ailelerin tutumu, kamuoyunun desteği ve benzeri gibi etkenler iyileştirilmelidir. 4- Program geliştirme süreçleri geniş kesimlerin dahil olduğu, katılımcı bir yaklaşımla sürdürülmelidir. 5- Program geliştirme sürecine öğretmenin katılımı sağlanmalı, rolü artırılmalı ve program değişimine uyum için, öğretmen hazırlanmalıdır. 6- Gelişmelere açık, esnek ve dinamik bir program oluşturmalıdır. 7- Program geliştirme için iki temel boyutu, bireyi bir işe ve bir sonraki eğitime hazırlamadır. 8- Eğitim programlarında çok kültürlülük ve küresel dünyanın bir yurttaşı olma konularına yer verilmelidir. 9- Okullar, öğrenme birlikleri olarak yeniden düzenlenmelidir. 10- Eğitimde program geliştirme, eğitim sistemlerini yenileme ve toplumdaki nitelikli gelişme için bitimsiz bir süreç olarak algılanmalıdır.

Öz olarak, yeniçağ 21. yüzyıl, insanoğluna olumlu ya da olumsuz getirdikleri ve talep ettikleri ile köklü değişiklikler sunmaktadır. Bu değişimlerin dışında kalmak olası ve aynı zamanda akılcı da değildir. Bu nedenle, ülkeler, bir yandan bu değişimlerin olası sorun ve olumsuzluklarına karşı hazırlıklı olma, diğer yandan bunları fırsata dönüştürerek insanını ve toplumunu gönençli kılmak için gereken önlemleri almalıdır. Bu çerçevede, ülkemiz örneğinde olduğu gibi, ulus-devlet, üniter yapı ve laik- cumhuriyet temel ilkeleri korunarak, eğitim sistemi ve eğitim programlarının 21. yüzyılın gereksinim

duyduğu nitelikler ile donanık insan yetiştirme modelinin belirlenmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile çalışmanın en temel tartışma konusu, tüm ülkelerin eğitim sistemlerini ve programlarını, 21 yüzyılın gerekleri doğrultusunda yenilemek ve geliştirmek zorunda olduklarıdır. Ancak, yenilemede dikkat çekici iki boyutun olduğu düşünülmektedir. Bunlardan birisi, ulus-devletlerde, çok kültürlülük konuları ayrışma risk olmadan nasıl kabul görür ve ne düzeyde yer verilebilir? İkincisi ise, eğitim sistemlerindeki pek çok nicel ve nitel sorunu çözme ile uğraşan gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde reform çalışmaları ne düzeyde gerçekleştirilebilir? Bu noktalar ayrı çalışma konuları olarak incelenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2009). İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim dergisi*, 17, (2), 403-414.
- Aksu, M., B. (1999, Kasım). *Türkiye'nin Çağdaş Uygarlık Düzeyini Aşma Hedefi Nasıl Bir Temel Eğitim Öngörüyor?* 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi. Eğitimde Yansımalar V Ulusal Sempozyumu, 199-207. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Aktan, C. C. (2007a). Sorbon'dan Bolonya'ya Berlin'den Bergen'e: Avrupa'da Yüksek Öğretim Sistemlerinin Harmonizasyonu ve Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Çalışmaları. *Değişim Çağında Yüksek Öğretim*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Aktan, C. C. (2007b). Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar. *Değişim Çağında Yüksek Öğretim*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Ataünal, A. (2003). *Niçin Ve Nasıl Bir Öğretmen*. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Banks, A. J. (2001). Citizenship Education and Diversity: Implications for Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, 52, (1), 5-16.
- Banks, A. J. (2008). Diversity, Group Identify, and Citizenship Education in a Global Age. *Educational Researcher*, 37, 3, 129-139.
- Biller, K. (1997, Ağustos, Eylül). *Sosyal Felsefeci Olarak Yirmibirinci Yüzyılın Öğretmenleri*. Uluslararası Dünya Öğretmen Konferansı, 43-53. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Calderhead, J. (1997, Ağustos, Eylül). *Öğretmenlerin Uzmanlığının Tanınması Ve Geliştirilmesi: 21. Yüzyılı Bekleyen Sorunlar*. Uluslararası Dünya Öğretmen

- Konferansı, 15-25. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Cogan, J. J. ve Morris, P. (2001). The Development of Civics Values: An Overview. *International Journal of Educational Research*, 35, 1- 9.
- Cogan, J. J. ve Pederson, P, V. (2001). The Development of Civic Values: Case Study of the United States of America. *International Journal of Educational Research*, 35, 61-76.
- Collwill, J. ve Gallagher, C. (2007). Developing a Curriculum for the Twenty-First Century: The Experiences of England and Northern Ireland. *Prospects*, 37, 411-425.
- CSCENPA-Curriculum Standing Committee of National Education Professional Associations. (2007). Developing a Twenty-first Century School Curriculum for all Australian Students. <http://www.arteducation.org.au/news/CSCNEPA_2>. (2009, Kasım 27).
- Çağlar, M. ve Reis, E. (2007). *Çağdaş ve Kültürel Eğitim Planlaması*. Ankara. Pegema Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1999, Kasım). *Türk Eğitim Sisteminde Öğretim Programlarının Geliştirilmesinde Bilimsel Yaklaşım ve 2000'li Yıllar İçin Öneriler*. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi. Eğitimde Yansımalar V Ulusal Sempozyumu, 329-335. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Elsayed, M., M. (1997, Ağustos, Eylül). *Yirmibirinci Yüzyılda Öğretmenin Rolü Konusunda Geleceğe Yönelik Bir Bakış Açısı*. Uluslararası Dünya Öğretmen Konferansı, 61-83. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Erdem, A. R. (2008). Küreselleşme Bağlamında Türkiye'de Eğitim Bilimlerinin Bugünü ve Geleceği. *Üniversite ve Toplum*, 8, (4), 1-7.
- Erginer, A. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri. Türk Eğitim Sistemiyle Karşılaştırmalar*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Fullinwider, Robert. (2001). Multicultural Education and Cosmopolitan Citizenship. *International Journal of Educational Research*, 35, 331-343.
- Güler, A. (1999, Kasım). *Türk Eğitim Sisteminin Eğitim Politikaları ve Felsefi Boyutları*. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi. Eğitimde Yansımalar V Ulusal Sempozyumu, 4-7. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Gökçe, E. (1997, Ağustos, Eylül). *Eğitim Programlarının Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü*. Uluslararası Dünya Öğretmen Konferansı, 205-216. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.

- Güven İ. (2001). Öğretmen Yetiştirme Uluslararası Boyutu (UNESCO 45. Uluslararası Eğitim Kongresi). *Milli Eğitim Dergisi*, 150, <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/150/>> (2010, Haziran 26).
- Güven, İ. (1999, Kasım). *Küresel Değerler Ve Eğitim: Türkiye Örneği*. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi. Eğitimde Yansımalar V Ulusal Sempozyumu, 42-58. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Hamilton, M. L. ve Pinnegar, S. (2000). On the Threshold of a New Century: Trustworthiness, Integrity, and Self-Study in the Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, 51, (3), 234-240.
- IBE-International Bureau of Education. (1999). South and South-East Asia Course On Curriculum Development. *Educational Innovation and Information*, 99.
- IBE-International Bureau of Education. (1998). Curriculum Development. *Educational Innovation and Information*, 97.
- IBE-International Bureau of Education. (1994). Research On Comparative Education. *Educational Innovation and Information*, 80.
- Imants, J. (2002). Restructuring Schools as a Context for Teacher Learning. *International Journal of Educational Research*, 37, 715-732.
- Kaçmazoğlu, B. (2002). Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 44-55.
- Kalaycı, N. (2008). Yüksek Öğretimde Uygulanan Toplam Kalite Sürecinde Göz Ardı Edilen Unsurlardan “TKY Merkezi” ve “Eğitim Programları.” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, (2), 163-188.
- Kaptan, S. (1999, Kasım). “Eğitim’i” Arıyorum. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi. Eğitimde Yansımalar V Ulusal Sempozyumu, 1-3. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- MEB Mevzuat Bankası. (2010). Milli Eğitim Temel Kanunu. <<http://mevzuat.meb.gov.tr>> (2010, Haziran 24).
- Morris, P. ve Cogan, J. (2001). A Comparative Overview: Civic Education Across Six Societies. *International Journal of Educational Research*, 35, 109-129.
- Nieto, S. (2000). “Placing Equity Front and Center: Some Thoughts on Transforming Teacher Education on A New Century. *Journal of Teacher Education*, 51, (3), 180-187.
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özkan, R. (2006). *Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler: İlköğretim Ders Kitapları Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Parker, W. C., Ninomiya, A. ve Cogan, J. (1999). Educating World Citizens: Toward Multinational Curriculum Development. *American Educational Research Journal*, 36, (2), 117-145.

- Polka, W. S. ve Mattia, P. R. (2009). Curriculum Planning in the Twenty-First Century: Managing Technology, Diversity, and Constructivism to Create Appropriate Learning Environments for All Students. <http://www.ict.org/T01_Library/T01> (2009, Aralık 16).
- Shaw, A. (2008). What is 21st Century Education. <<http://www.21stcenturyschools.com/>> (2010, Şubat 5).
- Smith, M. K. (1996, 2000). 'Curriculum Theory and Practice' *the encyclopedia of informal education*. <www.infed.org/biblio/b-curric.htm> (2010, Haziran 30).
- Sönmez, V. (2009). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2002). Küreselleşmenin Felsefi Temelleri. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 1-11.
- Şahin, İ. (2003). Çok Kültürlülük, Demokrasi ve Öğretim Dili. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 80-86.
- Spiecker, B. ve Steutel, J. (2001). "Multiculturalism, pillarization and liberal civic education in the Netherlands. *International Journal of Educational Research*, 35, 293-304.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin Eğitim Boyutu. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 56-64.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Varolan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, (2), 227-259.
- TÜSİAD-Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, (2001). *Avrupa Birliği Yolunda Bilgi Toplumu ve eTürkiye*, Yayın No. TÜSİAD-T\2001-06\301.
- Uysal, A. ve Tezci, E. (2004). Küreselleşen Dünyada Eğitimin Yeni Önceliği Düşünmeyi Öğrenme. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 167-173.
- Vanderberghe, R. (2002). Teachers Professional Development as the Core of School Improvement. *International Journal of Educational Research*, 37, 653-659.
- Verloop, N., Driel, J. V. ve Meijer, P. (2001). Teacher Knowledge and the Knowledge Base of Teaching. *International Journal of Educational Research*, 35, 441-461.
- Yalçın, C. (2002). Küreselleşme, Çokkültürcülük ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 65-78.
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme Konusunda Yaklaşımlar ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 61-64.